

10. Тимофєєв С. В. Сервісна діяльність МВС: порівняльний аналіз. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/3292/1/%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%84%D1%94%D1%94%D0%B2%20%D0%A1.%D0%92..pdf> (дата звернення: 18.10.2019).
11. Легеза Є. О. Порядок надання адміністративних послуг міліцією громадської безпеки у сфері обігу зброї. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Право.* 2010. № 2. С. 66–70.
12. Положення про дозвільну систему: постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF> (дата звернення: 18.10.2019).
13. Мельник В. В. Искусство защиты в суде присяжных : учеб.-практ. пособие. М. : Дело, 2003. 480 с.
14. Панова О. О. Забезпечення публічної безпеки в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія. Харків : Панов, 2018. 510 с.

Одержано 24.10.2019

УДК 342.51

Людмила Анатоліївна ПАРФЕНТІЙ,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0001-8896-4928>

РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В останні роки наша держава зіткнулася з величезною кількістю викликів і негараздів: війна на сході України, анексія Криму, економічна та політична нестабільність. Але не менш руйнівними для держави є явища, що мають місце в Україні з перших років незалежності: корупція на всіх рівнях державного управління, організована злочинність з її проникненням у сферу економічних відносин, тіньова економіка, а особливо її кримінальна складова. Ці загрози негативно відображаються на рівні економічної безпеки нашої держави та потребують ефективного механізму протидії. Ключову роль у цьому механізмі відіграють правоохоронні органи.

Питання ролі та функцій правоохоронних органів у забезпеченні економічної безпеки держави, суб'єктів господарювання та громадян торкалися у своїх працях такі науковці як М. В. Колеснікова, М. Ф. Криштанович, С. І. Лекарь, В. І. Мельник, О. І. Нікітенко, О. М. Резнік і ін.

Згідно ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» до правоохоронних органів відносяться органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [1]. А науковець О. М. Резнік, дослідивши завдання та функції вищезазначених органів, дійшов висновку, що до правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави слід віднести органи Національної поліції України, Служби безпеки України, підрозділи податкової міліції Державної фіскальної служби України та Національне антикорупційне бюро України [2].

Законодавство України у сфері протидії організованій злочинності базується на Конституції України і складається з: Кримінального, Кримінально-процесуального, Митного кодексів України, законів України «Про Національну поліцію України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про Службу безпеки України», «Про прокуратуру», постанови Кабінету Міністрів України «Про державну фіскальну службу України», інших законів та нормативно-правових актів, прийнятих на їх виконання, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Так, згідно ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 року органи прокуратури підтримують державне обвинувачення в суді, представляють інтереси громадянина або держави в суді у випадках визначених законом, здійснюють нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [3]. Виконання зазначених функцій у сфері економічної безпеки дає підставу віднести органи прокуратури до суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави. Крім того, прокуратура здійснює нагляд за додержанням норм чинного законодавства та Конституції України органами забезпечення економічної безпеки.

Також до суб'єктів забезпечення економічної безпеки можна віднести суди загальної юрисдикції, оскільки вони забезпечують судовий захист суб'єктів економічної безпеки, права яких були порушені внаслідок здійснення діяльності із забезпечення економічної безпеки та можуть здійснювати судочинство у даній сфері.

Ще одним правоохоронним органом – суб'єктом забезпечення економічної безпеки держави є Національне антикорупційне бюро України, на яке покладається обов'язок з попередження, виявлення, припинення, розслідування

та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Згідно ст. 1 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 року завданням цього органу є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці [4].

Специфічним суб'єктом забезпечення економічної безпеки держави є правоохоронний орган спеціального призначення, що забезпечує державну безпеку України – Служба безпеки України. Згідно законодавства Служба безпеки України як один із головних суб'єктів національної безпеки забезпечує захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного й оборонного потенціалу України [5].

Донедавна безпосереднім суб'єктом забезпечення економічної безпеки держави був Департамент захисту економіки Національної поліції України, проте нещодавно Кабінетом міністрів України його було ліквідовано. Однак його функції планується перерозподілити на інші структурні підрозділи Національної поліції України.

Найбільш ефективним правоохоронним органом у сфері забезпечення економічної безпеки держави є податкова міліція Державної фіскальної служби України. Згідно Податкового кодексу України одним з основних завдань податкової міліції є запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування та бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення. Однак 2 жовтня 2019 року Верховна Рада України ухвалила у першому читанні законопроект, відповідно до якого податкову міліцію як центральний орган виконавчої влади має замінити Бюро фінансових розслідувань.

Варто зазначити, що в Україні поки що немає єдиного органу у сфері забезпечення економічної безпеки держави. На даний момент функції координації та контролю за діяльністю органів забезпечення економічної безпеки держави виконує Рада національної безпеки і оборони України, у складі якої діє Служба з питань економічної безпеки. Крім того, завдання та повноваження органів Національної поліції, Служби безпеки України, податкової міліції Державної фіскальної служби України, Національного антикорупційного бюро у сфері протидії та боротьби з фінансово-економічними правопорушеннями дублюються, що підтверджує необхідність створення єдиного правоохоронного органу – суб'єкта забезпечення економічної безпеки держави.

Проектом Закону «Про Бюро фінансових розслідувань» № 1208-2 передбачається створення Бюро фінансових розслідувань як центрального органу виконавчої влади, що утворюється Кабінетом міністрів України та здійснює діяльність з метою запобігання, попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності [6].

Серед основних завдань бюро – участь у забезпеченні державної безпеки шляхом комплексної протидії кримінальним правопорушенням, які несуть суттєвий негативний вплив на національну економіку, сприяють її тінізації, масштабній недобросовісній конкуренції, витоку капіталу та іншим негативним явищам, які уповільнюють темпи економічного зростання та загрожують національним інтересам у сфері економіки.

Законопроект не передбачає ліквідацію будь-яких підрозділів Служби безпеки України та Міністерства внутрішніх справ, але до Бюро фінансових розслідувань переходять повноваження щодо розслідування економічних злочинів. Бюро фінансових розслідувань здійснюватиме самостійне проведення оперативно-розшукової діяльності, а фізичний захист будуть надавати органи Національної поліції.

Метою даних змін є розділення сервісної та правоохоронної функцій податкової служби, ліквідація податкової міліції, оптимізація структури та чисельності органів, які ведуть боротьбу зі злочинами у сфері фінансів, усунення дублювання їх функцій. Прийняття цього закону призведе до більш ефективної діяльності правоохоронних органів у сфері формування та використання фінансових ресурсів держави та її економічної безпеки, і як наслідок, зменшення тіньового бізнесу в Україні та збільшенні надходжень податків та зборів, оптимізації структури правоохоронних органів, матеріально-технічної бази та скорочення загальної кількості працівників, що протидіють злочинності у сфері фінансів.

Висновок. Правоохоронні органи є ключовими суб'єктами забезпечення економічної безпеки держави. На сьогоднішній день функції та повноваження у сфері забезпечення економічної безпеки є розпорозшеними між різними правоохоронними органами, що зумовлює неефективність діяльності та складнощі їхньої взаємодії. Розпочате реформування правоохоронних органів у сфері забезпечення економічної безпеки має на меті створення єдиного правоохоронного органу – суб'єкта забезпечення економічної безпеки держави.

Список бібліографічних посилань

1. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : закон України від 23.12.1993 № 3781-XII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12> (дата звернення: 20.10.2019).
2. Резнік О. М. Рівні та напрями діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. *Право і Безпека*. 2017. № 4 (67). С. 136–141. URL: <http://pb.univd.edu.ua/index.php/PB/article/view/30> (дата звернення: 20.10.2019).
3. Про прокуратуру : закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 20.10.2019).
4. Про Національне антикорупційне бюро України : закон України від 14.10.2014 № 1698-VII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> (дата звернення: 20.10.2019).
5. Про Службу безпеки України : закон України від 25.03.1992 № 1698-VII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> (дата звернення: 20.10.2019).

6. Про Бюро фінансових розслідувань : проект Закону України від 18.09.2019 № 1208-2 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66887 (дата звернення: 20.10.2019).

7. Лекарь С. І. Економічна безпека держави та суб'єкти її забезпечення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 75–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2012_2_13 (дата звернення: 20.10.2019).

Одержано 21.10.2019

УДК 342.573

Юлія Миколаївна ПЕРЕРВА,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фундаментальних та
юридичних дисциплін факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

 <https://orcid.org/0000-0002-7559-5710>;

Дмитро Володимирович ОВДІЄНКО,

*слухач 1 курсу магістратури факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ НАРОДНОЇ ІНІЦІАТИВИ В УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

На сьогодні однією з ознак демократичності будь-якої країни є наявність дієвих механізмів щодо забезпечення участі громадян у формуванні державної політики. Революція Гідності відкрила новий етап в історії розвитку громадянського суспільства в Україні, продемонструвала вплив громадськості на суспільно-політичні процеси, стала поштовхом для оновлення та переформатування влади. Відбулися глибокі, докорінні зміни в усіх основних сферах громадського життя. Ці зміни зумовлюють гостру потребу гармонізації інтересів різних соціальних груп, суспільства в цілому і владних структур цивілізованим неконфліктним шляхом.

В демократичній країні постає дуже важливим питання врегулювання інституту народної ініціативи. Науковці під основною ознакою демократії визначають постійну взаємодію громадян і влади на рівноправній основі. Дієвим засобом такої взаємодії є удосконалення та ефективне функціонування інституту народної ініціативи.

В Україні з прийняттям Конституції 1996 року вперше було визнано саме народ, як носій суверенітету і єдине джерело влади в Україні. Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні ніким не може бути узурповане і належить виключно народові (ч. 1, ч. 2 ст. 5 КУ). Основний закон закріплює можливості здійснювати владу народом безпосередньо, через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Ще з самого початку, в преамбулі Конституції України було вказано «Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей виражаючи суверенну волю народу... прийняла Основний Закон України» [1]. Сучасні суспільно-політичні процеси вимагають створення повноцінних, а не декларативних громадських інститутів, здатних отримати інформацію на початкових стадіях ухвалення державно-управлінських рішень, запропонувати альтернативні шляхи розв'язання проблем, здійснювати контроль за реалізацією прийнятих рішень. Одним з таких інститутів і є інститут народної ініціативи.

Так, народна ініціатива – це належним чином вмотивована, сформульована та підтримана вимога визначеної законодавством кількості електорату з метою ухвалення владних рішень безпосередньо або через парламент.

В науковій літературі виділяють три основні різновиди народної ініціативи:

1. Референдна народна ініціатива.
2. Конституційна народна ініціатива.
3. Законодавча народна ініціатива.

Багато з розвинених демократичних країн мають значний досвід щодо взаємодії органів публічної влади з громадськістю, використовують різноманітні технології та методики організації цього процесу. Для виявлення та вирішення найважливіших аспектів проблеми розвитку інституту народної ініціативи корисним вбачається вивчення досвіду інших країн з розвинутою демократією.

Референдна народна ініціатива характеризується тим, що на вимогу визначеної кількості виборців, що мають право голосу, обов'язково призначається референдум уповноваженою посадовою особою чи органом, предметом якого є найважливіші питання суспільного життя: питання внутрішньої і зовнішньої політики держави та законопроекти [2, с. 70]. Суб'єкт референдної народної ініціативи закріплений в конституціях багатьох країн, з яких 18 країн – європейські. Суб'єкт такої ініціативи здебільшого встановлюється певною кількістю громадян, що мають право голосу. Наведемо декілька прикладів із зазначенням населення країни: 300 тис. громадян, що мають право голосу (5,2 % та відповідно 10,4 %) (5,664 млн Киргизстан, 2,884 млн Литва), 350 тис. (6,4 %) (5,445 млн Словаччина) [3, с. 42, 44], 500 тис. (1 %) (48,146 млн Іспанія), 3 млн (6,8 %) (44,03 млн осіб Україна). Також є конституції, що визначають такого суб'єкта встановленням визначеної кількісної частини або відсотком від виборчого корпусу. В Хорватії референдум